Deze onmiddellijke kennismaking met Thorbecke's gemoedsleven vormt tegelijk een schitterende bron om leerlingen in contact te brengen met de Romantiek en wel op een directere manier dan via Oltmans, Bosboom of van Lennep.
Verder lezen wij over zijn wetenschappelijke betrekkingen met tal van Duitse geleerden en over het muziekleven in de verschillende steden die hij bezoekt. Hij is geheel weg van Mozart. Veel aandacht geeft Thorbecke ook aan de beschrijving van de landschappen waar hij doorheen reist. Ook dat hoort bij de Romantiek. Maar uiteindelijk trekt het hart toch naar Nederland. Ondanks zijn waardering voor Duitsland blijft hij Nederlander. Dit blijkt ook duidelijk uit een later opstel (1837) getiteld "Onze betrekking tot Duitschland" (Later in *Historische Opstellen*). In dit opstel zet hij zich af tegen tendensen om politieke aansluiting tussen Nederland en Duitsland te bepleiten.

Deze uitgave in de Griffioenreeks, waarin meer voor leerlingen zeer geschikte publikaties zijn verschenen, is goed verzorgd en noodt tot verder lezen in de Thorbeckebrieven en wat mij betreft mag Hooykaas nog wel zo'n bloemlezing uit de latere brieven van Thorbecke in deze serie uitbrengen
P. van Hees

KUNSTGESCHIEDENIS

P. Huys Janssen, *Schilders in Utrecht, 1600-1700* (Matrijs, Utrecht 1990) Historische Reeks Utrecht 15, 108 blz., geillustreerd, prijs *f* 24,95.

In de Historische Reeks Utrecht van Uitgeverij Matrijs is een interessant boekje over de schilderkunst in de stad Utrecht in de 17de eeuw verschenen. Over dit onderwerp is nog maar weinig gepubliceerd en dat terwijl de Utrechtse schilders een grote bijdrage hebben geleverd aan het succes van de 17de eeuwse schilderkunst. Het boekje *Schilders in Utrecht* is opgedeeld in zes hoofdstukken.
In het eerste hoofdstuk 'Het kunstbedrijf' geeft Huys Janssen een beknopte schets van het financiële, religieuze, politieke en niet te vergeten culturele klimaat van het 17e eeuwse Nederland. Op diverse gebieden ging het voorspoedig in Nederland, zo ook op het gebied van de schilderkunst. De kwaliteit van de 17de eeuwse schilderijen was goed en er was grote vraag naar schilderstukken, waardoor er een situatie ontstond waarin de schilders zich konden specialiseren in bijvoorbeeld visstillevens of kerkinterieurs.

De volgende hoofdstukken zijn achtereenvolgens gewijd aan Historie, Genre, Portretten, Stillevens en dierstukken en Landschappen en stadsgezichten. Dit waren de specialisaties waarop de schilders zich konden toeleggen. Naar aanleiding van deze specialisaties worden de Utrechtse schilders min of meer chronologisch ten tonele gevoerd.
Interessante aspecten zijn de opmerkingen over de status van de schilders in die tijd, het gildenstelsel, en het bestaan van de Utrechtse Academie. Verhelderend werkt de tabel op p.91. Het is ook een beetje bijzonder, aangezien tabellen meestal achterwege worden gelaten in kunsthistorische boeken. Deze tabel geeft een overzicht van de gemaakte schilderijen (naar onderwerp!) in de periode 1600-1700. Wat verder het boekje prettig leesbaar maakt, zijn de beknopte toelichtingen op de meestal mythologische onderwerpen van de schilderijen.

In enkele hoofdstukken maakt Huys Janssen onderscheid tussen 'grootfigurige' en 'kleinfigurige' stukken. Interessant, maar ook enigszins voor de hand liggend, is de relatie tussen grootfigurige stukken en het realisme, en tussen kleinfigurige stukken en erotische voorstellingen. Van mij mag op dit onderscheid iets minder nadruk gelegd worden, de auteur vergeet dat voor de lezer die indeling niet direct aanschouwelijk gemaakt kan worden. Daarom zou hij kunnen hebben volstaan met het kort aanstippen van de relatie tussen grootfigurig/kleinfigurig en stijl/onderwerp, en een indeling verder achterwege laten.
Daarentegen zou het maniërisme wat beter uitgelegd kunnen worden; op p.18 wordt het omschreven als '*de prachtlievende internationale stroming die haar oorsprong had in de 16de eeuwse Italiaanse modieuze schilderkunst in Rome en Florence*'. Dit is een wel erg vage, nietszeggende omschrijving van een stroming waar belangrijke Utrechtse schilders als Wtewael en Bloemaert door werden beïnvloed.
Wat mij, tot slot, opviel was het feit dat de kunsthandel van Jacob Marrel op p.13 in de Breedstraat gesitueerd wordt en op p.80 in de Bergstraat. Een slordigheidje in een overigens, mede door het onderwerp, zeer lezenswaardig en aan te bevelen boekje.
Yvonne Schouten

nummer 6/91
pagina's 34 en 35